№ 68: КАРТОГРАФІЯ

Одвічні мандрівники

СОЛОМІЯ ЩУР

26 ЛЮТОГО 2020

Мандрівники, що живуть передчуттям подорожі ще задовго до заповітного «Вітаємо вас на борту наших авіаліній», вивчають мапи вздовж і впоперек, щоб пізніше справдити або розвіяти свої очікування вже на місці – у містечку Ікс.

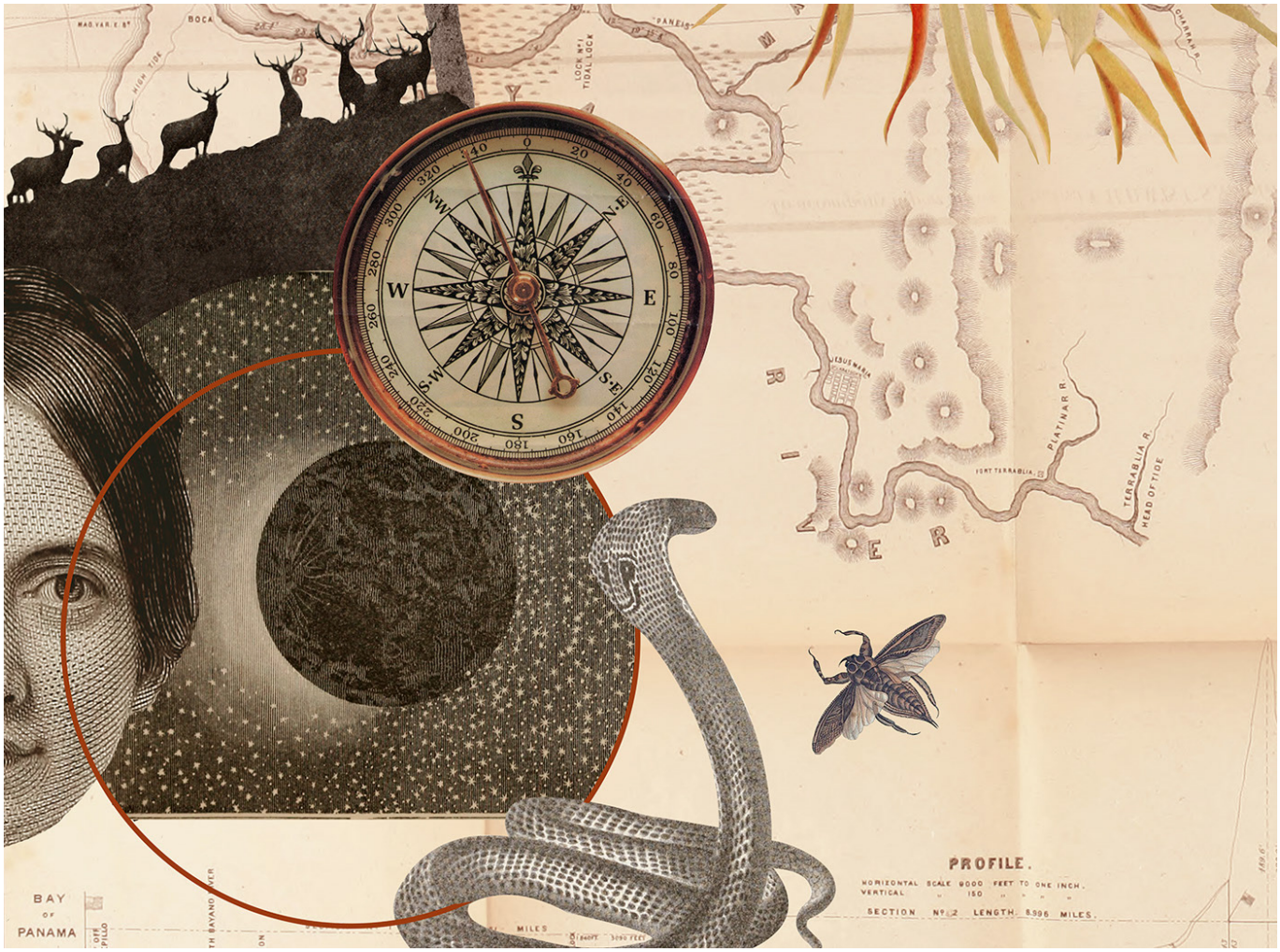

Aleksandra Morawiak

Спостерігаючи місцевість зверху, завжди забуваєш про масштаби: з аеропорту до місця

нічлігу, здається, «лише» 5 кілометрів, і тебе не зупиняють ні розвідні мости, ні залізниця, ні бурхлива річка на шляху. Й ось ти вже мандруєш із грецьких Салонік на Метеори, забувши про мирські клопоти – просто пальцями по мапі. Адже все так близько!

Що приховують географічні карти і хто їм, власне, дав право визнавати одні міста й забувати інші – ті, «яких навіть на мапі немає»? Отже, вони – ніщо? Богом забуті, непотрібні, малозначні, не варті нашої уваги? І як жити з цим знанням мешканцям невідомого й не позначеного на карті місця? (Підозрюю, що доволі спокійно й умиротворено). Цікаво, яке бажання виникало в первісних картографів першим: пізнавати чи панувати?

Карта – це не така вже й однозначна річ. Це інструмент, образ, акт творчості Бога, перенесений у дво- чи тривимірну систему координат. Коли ми роздивляємося її з різних боків її, постають нові виклики: європо- чи азієценризм, наголос на цілісності материків чи на окремішності країн, що прагнуть бачити себе в центрі подій? Зміщення акцентів породжує нове сприйняття цього світу – а починається все з начебто невеликого клаптика паперу, розкресленого на паралелі й меридіани.

Карта як спроба (само)пізнання

Біблія дає доволі точний топографічний опис місця, де Бог сотворив рай[1]. Якщо відволіктися від богословського трактування Едему як «місця до початку часів», то побачимо розлогу карту раю, над яким Адам починає панувати, даючи імена звірам: «І вчинив Господь Бог із землі всю польову звірину, і все птаство небесне, і до Адама привів, щоб побачити, як він їх кликатиме. А все, як покличе Адам до них, до живої душі воно ймення йому. І назвав Адам імена всій худобі, і птаству небесному, і всій польовій звірині» (Бут 2,19-20).

Спіткнувшись об дерево пізнання, Адам втрачає дар споглядати Бога лицем в лице й ховається від Нього. Бажання бути Богом підштовхує Адама до непослуху Богові й відкидає його і Єву на землю, «з якої узятий він був» (Бут 3, 23).

Створюючи мапу, ми просто описуємо сотворене, а водночас пізнаємо дорогі серцю місця або відкриваємо далекі й незвідані вершини. Використовуючи карту місцевості, бачимо перед собою як на долоні всю територію й починаємо над нею панувати – у сенсі мисленнєвому. Та коли земля йде з-під ніг, ми втрачаємо контроль над усім, що діється. Надто якщо сором затуманює наш чистий і невинний погляд.

Карта як пастка для розуму

Картографічні традиції різних народів залежать від того, як люди позиціонують себе щодо інших земель. І якщо орієнтацію в просторі змінити нескладно – повернімо карту на 90 чи 180 градусів, щоб переосмислити домінування одних народів над іншими, – то сусідні країни, міста й материки нікуди не посунуться.

Змінити сприйняття, бачити далі, вдивлятись у глибину… «Що з тобою, море, що ти кинулось тікати, і з тобою, Йордане, що ти назад повернувся?» – запитує псалмоспівець (Пс 114/113, 5). Природа кориться перед Спасителем. Христос радикально перемінює свідомість частини юдеїв. Ілюстрація цього – поворот йорданської течії, що не гідна торкнутися тіла явленого Бога.

Людина, яку прабатьки прирекли на дочасні страждання, оселилася на землі й поволі втрачає зв'язок зі Спасителем. Закон затуманює зір, орієнтир стає дедалі менш помітний за буквою, а цінності зміщуються в бік самовиправдання всупереч істині.

Народ обраний, до якого приходить Бог-Син, іще не помітив Вифлеємської зорі, що вказує шлях до вертепу.

Карта як орієнтир

Якщо абстрагуватися від географічності карти та сприймати її образно, як умовну підказку на шляху до бажаної мети, відкриваємо ще один сенс картографії.

Незалежно від орієнтації у просторі, сумнівного сусідства інших країн або ж течії ріки, у нас є точка, де ми перебуваємо тут і тепер, вирушаючи в дорогу. Рухатися до мети значно легше, коли послуговуватися вказівниками та прокласти маршрут заздалегідь.

Церква дає нам таку мапу, пропонуючи спасіння як прикінцеву точку подорожі. А з надійним інструментом у руках і прямується впевненіше. Парадокс тільки в тому, що мати карту аж ніяк не означає рухатися швидше: адже потрібна нам дорога – не з розлогих і гладеньких. «А Симон Петро Йому каже: Куди, Господи, ідеш Ти? Ісус відповів: Куди Я йду, туди ти тепер іти за Мною не можеш, але потім ти підеш за Мною. Говорить до Нього Петро: Чому, Господи, іти за Тобою тепер я не можу? За Тебе я душу свою покладу! Ісус відповідає: За Мене покладеш ти душу свою? Поправді, поправді кажу Я тобі: Півень не заспіває, як ти тричі зречешся Мене»

(Йн 13, 36-38).

На картах позначені як потрібні дороги, так і манівці. Поклавшись на випадок і зовнішні обставини, можна спробувати зрізати цей тернистий шлях. Мапа попереджає нас про прірви; та чи вдасться обійти їх без втрат?

СОЛОМІЯ ЩУР 26 ЛЮТОГО 2020

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in **/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php** on line **284**

Примітки

1. «І насадив Господь Бог рай ув Едені на сході, і там осадив людину, що її Він створив. І зростив Господь Бог із землі кожне дерево, принадне на вигляд і на їжу смачне, і дерево життя посеред раю, і дерево Пізнання добра і зла. І річка з Едену виходить, щоб поїти рай. І звідти розділюється і стає чотирма початками. Імення одному Пішон, оточує він усю землю Хавіла, де є золото. А золото тієї землі добре; там бделій і камінь онікс. Ім’я ж другої річки Ґіхон, вона оточує ввесь край Етіопії. А ім’я річки третьої Тигр, вона протікає на сході Ашшуру. А річка четверта вона Ефрат». (Бут 2, 8-14)